

บทที่ 5

บทสรุป

การศึกษาประวัติความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับสาธารณรัฐประชาชนจีนจนกระทั่งมีการสถาปนาความสัมพันธ์ต่อกันเมื่อวันที่ 1 กรกฎาคม พ.ศ. 2518 อาจแบ่งออกได้เป็น 3 สมัยคือ สมัยแรกเป็นระบบการทูตบรรณาการ (พ.ศ. 1825 - 2396) สมัยที่สองเป็นระบบชาตินิยมเฟื่องฟู (พ.ศ. 2453 - 2492) และสมัยที่สามเป็นระบบคอมมิวนิสต์ (พ.ศ. 2492 - 2518)

ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับจีนในสมัยแรกเป็นระบบการทูตบรรณาการ (พ.ศ. 1825-2396) ที่พระมหากษัตริย์ไทยส่งเครื่องราชบรรณาการไปถวายพระเจ้ากรุงจีน อันเป็นการแสดงการยอมรับอำนาจของจักรพรรดิจีนว่ามีอิทธิพลเหนืออาณาบริเวณต่าง ๆ ในภูมิภาคเอเชีย ทั้งนี้เพื่อประโยชน์ในการค้าทางเรือสำเภาระหว่างไทยกับจีนด้วย สภาพความสัมพันธ์ดังกล่าวดำเนินตลอดมาจนกระทั่งยุติลงในสมัยรัชกาลที่ 4

ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับจีนสมัยที่สองเป็นระบบชาตินิยมเฟื่องฟู (พ.ศ. 2453 - 2492) ซึ่งเกิดความขัดแย้งกันขึ้นในจีนและส่งผลกระทบต่อมาถึงไทย นั่นคือกรณีความขัดแย้งระหว่างฝ่ายสนับสนุนระบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ภายใต้การปกครองของราชวงศ์แมนจู กับฝ่ายสนับสนุนระบบสาธารณรัฐภายใต้การปฏิวัติของ ดร.ซุนยัตเซ็น และความขัดแย้งระหว่างฝ่ายก๊กมินตั๋งภายใต้การนำของเจียง ไคเช็ค กับฝ่ายคอมมิวนิสต์ภายใต้การนำของเหมา เจ๋อตุง ซึ่งต่างก็หาความสนับสนุนจากชาวจีนโพ้นทะเลในเอเซียรวมทั้งในไทยด้วย ทำให้เกิดความเคลื่อนไหวในหมู่ชาวจีนในไทยเพื่อสนับสนุนฝ่ายที่ตนรักได้ ประกอบกับการที่ชาวจีนในไทยซึ่งมีความสามารถในทางการค้าได้ผูกขาดเศรษฐกิจของไทยไว้ได้อย่างกว้างขวาง รัฐบาลไทยจึงได้หาทางใช้มาตรการรุนแรงทางการเมืองและเศรษฐกิจเพื่อควบคุมและลดอิทธิพลของชาวจีนในไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสมัยรัฐบาลจอมพล ป.พิบูลสงคราม

ต่อมารัฐบาลไทย ได้ทำสัญญาทางไมตรีกับจีนเป็นครั้งแรกเมื่อวันที่ 3 มกราคม พ.ศ. 2489 และในปีเดียวกันได้ประกาศยกเลิกพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำอันเป็นคอมมิวนิสต์ พ.ศ. 2476 ตามข้อเรียกร้องของสหภาพโซเวียต ที่ถือเป็นข้อแลกเปลี่ยนที่จะไม่ออกเสียงคัดค้านไทยที่สมัครเข้าเป็นสมาชิกองค์การสหประชาชาติ ซึ่งทำให้เกิดพรรคคอมมิวนิสต์ที่ถูกต่อต้านกฎหมายขึ้นเป็นครั้งแรกในไทย การเคลื่อนไหวของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยในรูปการเผยแพร่และการโฆษณาชวนเชื่อทำให้จอมพล ป.พิบูลสงคราม กลัวว่าจะเป็นภัยคุกคามและกระทบกระเทือนต่อความมั่นคงของชาติ อันเป็นเหตุผลส่วนหนึ่งที่จอมพล ป.พิบูลสงคราม ได้หันนโยบายเป็นปฏิปักษ์ต่อลัทธิคอมมิวนิสต์อย่างรุนแรงในสมัยต่อมา

ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับสาธารณรัฐประชาชนจีนในสมัยที่สาม เป็นระบบ **คอมมิวนิสต์** (พ.ศ. 2492 - 2518) เมื่อเหมา เจ๋อตงมีชัยชนะเหนือฝ่ายก๊กมินตั๋งและสถาปนาประเทศจีนเป็นสาธารณรัฐประชาชนจีนในปี พ.ศ. 2492 ทำให้รัฐบาลจอมพล ป.พิบูลสงคราม รู้สึกเกรงภัยของลัทธิคอมมิวนิสต์ว่าจะแพร่ขยายเข้ามามีอิทธิพลเหนือการเมืองไทย ประกอบกับมีการแข่งขันอำนาจกับ พล.ท.สฤษดิ์ ธนะรัชต์ ทำให้จอมพล ป.พิบูลสงคราม อ่างภัยคอมมิวนิสต์เป็นเครื่องบังหน้าในการขอความช่วยเหลือจากสหรัฐอเมริกา เพื่อนำมาสร้างกองทัพตำรวจโดยร่วมมือกับ พล.ท.ท.เผ่า ศรียานนท์ อธิบดีกรมตำรวจเพื่อคานอำนาจ พล.ท.สฤษดิ์ ธนะรัชต์ รองผู้บัญชาการทหารบก และต่อมาได้เกิดสงครามกู่ชาติขึ้นในอินโดจีนยิ่งทำให้จอมพล ป.พิบูลสงคราม เชื่อว่าเป็นการคุกคามของลัทธิคอมมิวนิสต์ จอมพล ป.พิบูลสงคราม จึงให้ความร่วมมือกับสหรัฐอเมริกาในนโยบายปิดล้อมสาธารณรัฐประชาชนจีนอย่างเต็มที่ โดยเข้าร่วมผูกพันและทำสนธิสัญญาต่าง ๆ ร่วมมือกับสหรัฐอเมริกา รวมทั้งเข้าร่วมเป็นสมาชิกองค์การ ส.ป.อ. ในปี พ.ศ. 2497 แม้ว่าจะมีการผ่อนคลายความขัดแย้งระหว่างไทยกับสาธารณรัฐประชาชนจีนเมื่อโจว เอินไหลได้เสนอหลักการอยู่ร่วมกันโดยสันติตามหลักปรัชญาสี่ดี ในการประชุมกลุ่มไม่ว่าได้กับฝ่ายใดที่นครบันดุง ประเทศอินโดนีเซีย ก็เป็นเพียงช่วงระยะเวลาอันสั้นเท่านั้น ในที่สุดจอมพล ป.พิบูลสงคราม ก็หันไปหันนโยบายเป็นปฏิปักษ์กับลัทธิคอมมิวนิสต์และสาธารณรัฐประชาชนจีนอีกครั้งหนึ่ง

การขึ้นสู่อำนาจของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ เมื่อ พ.ศ. 2501 เป็นผลให้นโยบายเป็นปฏิปักษ์กับลัทธิคอมมิวนิสต์และสาธารณรัฐประชาชนจีนรุนแรงมากยิ่งขึ้น นโยบายภายในมีการ

ปราบปราม ขั้วกบฏของสงสัยว่าเป็นคอมมิวนิสต์อย่างกว้างขวางในทุกวงการ และดำเนินนโยบายทางประเทศผูกพันกับสหรัฐอเมริกาอย่างแน่นแฟ้นโดยใช้นโยบายรั้งกินนอกบ้าน รวมทั้งพยายามกระตุ้นองค์การ ส.ป.อ. เข้าไปแทรกแซงในสงครามอินโดจีน ทำให้เกิดการทยอยโตจากพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย ซึ่งมีความเข้มแข็งขึ้นเพราะมีผู้นำการปราบปรามจากรัฐบาลไปร่วมสมทบด้วย

การแทรกแซงของสหรัฐอเมริกาในสงครามเวียดนามมีมากยิ่งขึ้น โดยใช้ไทยเป็นฐานทัพสำคัญ ทำให้สาธารณรัฐประชาชนจีนเกรงว่าตนจะถูกรุกราน จึงได้ปฏิบัติการทยอยโตด้วยการให้การสนับสนุนแก่กลุ่มผู้ลี้ภัยการเมืองไทยในสาธารณรัฐประชาชนจีน และสนับสนุนการทำสงครามประชาชนในประเทศไทยอย่างเปิดเผยทางด้านการเมืองและกำลังใจ ในที่สุดสหรัฐอเมริกาไม่สามารถทำสงครามเวียดนามได้อีกต่อไปเพราะประสบปัญหามากมาย จึงได้ประกาศลดบทบาทของตนในเอเชียตามลัทธิจีนในปี พ.ศ. 2512 และต้องการยุติสงครามเวียดนามโดยพยายามหาทางให้สาธารณรัฐประชาชนจีนผลักดันให้เวียดนามเหนือยุติสงคราม ประธานาธิบดีจีนจึงได้เดินทางไปเจรจาคืนศึกกับสาธารณรัฐประชาชนจีนในปี พ.ศ. 2515 นโยบายดังกล่าวของสหรัฐอเมริกาช่วยให้ความรู้สึกเป็นปฏิปักษ์ของไทยต่อสาธารณรัฐประชาชนจีนลดน้อยลงด้วย แต่ก็ยังมิได้มีความสัมพันธ์ต่อกันอย่างเป็นทางการ แต่อย่างใดตลอดสมัยรัฐบาลจอมพลถนอม กิตติขจร

การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองไทยเมื่อวันที่ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516 ได้ทำให้คนไทยรู้สึกเป็นมิตรสนิทสนมกับสาธารณรัฐประชาชนจีนมากยิ่งขึ้น เนื่องจากประชาชนมีเสรีภาพในการศึกษาความเป็นจริงเกี่ยวกับสาธารณรัฐประชาชนจีนได้มากขึ้น ทำให้มีความเข้าใจที่ดีต่อสาธารณรัฐประชาชนจีนมากขึ้นประกอบกับเกิดวิกฤตการณ์น้ำมันขาดแคลนขึ้นจึงทำให้ไทยต้องหันไปพึ่งสาธารณรัฐประชาชนจีน แต่มีอุปสรรคสำคัญที่ทำให้ข้อน้ำมันจากสาธารณรัฐประชาชนจีนได้ในปริมาณจำกัด เนื่องจากมีประกาศคณะปฏิวัติฉบับที่ 53 เป็นอุปสรรค ในที่สุดสภานิติบัญญัติแห่งชาติได้มีมติให้ยกเลิกไปเมื่อวันที่ 6 ธันวาคม พ.ศ. 2517 ทำให้อุปสรรคในการค้าต่อกันหมดไป ขณะเดียวกันก็ได้มีการติดต่อสัมพันธ์กันระหว่างประชาชนของประเทศทั้งสองตลอดมาทั้งในเรื่องเศรษฐกิจการค้าและวัฒนธรรม ซึ่งนอกจากจะได้มีการซื้อขายสินค้ากันแล้ว ยังมีคณะบุคคลจากกลุ่มอาชีพต่าง ๆ ได้เดินทางไปติดต่อแลกเปลี่ยนบรรณและเชื่อมสัมพันธไมตรีระหว่างกันอย่างกว้างขวางอีกด้วย ทั้งในด้านการแพทย์ การศึกษา ฯลฯ รวมทั้งผู้แทนรัฐสภาและสภาผู้แทนราษฎร

ก็ได้เดินทาง ไปด้วยกันก่อนที่จะได้มีการตกลงสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตต่อกัน

ในที่สุด ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ก็ได้ตัดสินใจสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตกับ สาธารณรัฐประชาชนจีน โดยได้แถลงต่อรัฐสภาเมื่อวันที่ 19 มีนาคม พ.ศ. 2518 โดยกำหนด นโยบายความคู่ไปกับนโยบายที่จะถอนฐานทัพอเมริกันออกไปจากไทยภายใน 1 ปี และกระชับความสัมพันธ์กับประเทศเพื่อนบ้านทั้งในอินโดจีนและกลุ่มอาเซียน เพื่อความเป็นกลางในการดำเนิน นโยบายต่างประเทศ

เนื่องจาก ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช มีทรรศนะที่กว้างขวางและเข้าใจความจำเป็น ที่ไทยจะต้องเปลี่ยนแปลงนโยบายต่างประเทศให้เข้ากับบรรยากาศและความเป็นจริงใหม่ เพราะ ได้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างสำคัญขึ้นในภูมิภาคเอเชียและเอเชียอาคเนย์ ที่อิทธิพลของสาธารณ รัฐประชาชนจีนมีมากยิ่งขึ้น ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช เห็นเป็นความจำเป็นที่ไทยจะต้องหันไป เปิดความสัมพันธ์ทางการทูตกับสาธารณรัฐประชาชนจีน เพื่อให้ไทยจะสามารถดำเนินนโยบายต่าง ประเทศที่เป็นกลางได้เป็นผลสำเร็จ เพราะสหรัฐอเมริกาได้ประกาศลดบทบาทของตนในเอเชีย แล้ว โดยกำหนดนโยบายภายในที่พยายามเร่งสร้างความเป็นธรรมและลดความเหลื่อมล้ำค่าสูงในสังคม เฉพาะอย่างยิ่งนโยบายเงินไปสู่นานาชาติซึ่งเป็นนโยบายหาเสียงของรัฐบาลไป ด้วยพร้อมกัน นโยบายดังกล่าวของรัฐบาล ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ต้องการที่จะลดอิทธิพลของ พรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยซึ่งนับวันว่าจะมีมากขึ้น เพราะหากสังคมไทยมีความเป็นธรรม พรรคคอมมิวนิสต์ก็จะไม่มีความชอบธรรมที่จะปฏิบัติการต่อต้านรัฐบาลได้อีกต่อไป การตัดสินใจ เปิดความสัมพันธ์ทางการทูตกับสาธารณรัฐประชาชนจีนจึงเป็นมาตรการอันหนึ่งที่จะทำให้ไทยเป็นกลางของไทยประสบผลดีอย่างแท้จริง อันจะเป็นการลดความรู้สึกเป็นปฏิปักษ์และความตึงเครียดกับสาธารณรัฐประชาชนจีนได้เป็นอย่างดี แม้ว่าฝ่ายไทยจะทราบดีในนโยบายการทูตสอง ระบับของสาธารณรัฐประชาชนจีน ซึ่งสนับสนุนให้มีการติดต่อกันระหว่างประเทศทั้งในระบับรัฐบาล ต่อรัฐบาลและระบับพรรคต่อพรรคก็ตามก็ต้องยอมรับ เพราะสาธารณรัฐประชาชนจีนถือว่าปัญหา ขบวนการคอมมิวนิสต์ในไทยเป็นปัญหายภายในที่รัฐบาลไทยจะต้องแก้ไขเอง การสนับสนุนของ พรรคคอมมิวนิสต์จีนต่อพรรคคอมมิวนิสต์ไทยถือเป็นเรื่องทางการเมืองและกำลังใจที่เป็นสากล ไม่อาจยกเลิกันได้

ดังนั้นปัจจัยภายนอกและปัจจัยระหว่างประเทศจึงมีอิทธิพลอย่างสำคัญที่ทำให้รัฐบาล ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช ต้องตัดสินใจดำเนินนโยบายดังกล่าว เพราะประเทศเพื่อนบ้านใน อินโดจีนเปลี่ยนระบอบการปกครองเป็นคอมมิวนิสต์ทั้งหมด และสาธารณรัฐประชาชนจีนก็มีบทบาท สำคัญมากยิ่งขึ้นหลังจากที่ได้เป็นสมาชิกคณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติ นอกจากนั้นประเทศ มหาอำนาจสำคัญ ๆ เช่น สหรัฐอเมริกา ญี่ปุ่น ยุโรปตะวันตก และประเทศต่าง ๆ เกือบทั่วโลก ต่างก็ให้การรับรองสาธารณรัฐประชาชนจีนแทบทั้งสิ้น รวมทั้งประเทศเพื่อนบ้านในองค์การ อาเซียน 2 ประเทศ คือ มาเลเซียและฟิลิปปินส์ก็ได้ให้การยอมรับเช่นกัน

ทางบ้านปัจจัยภายในได้เกิดกระแสเรียกร้องอย่างกว้างขวางให้รัฐบาลดำเนินนโยบาย ทางประเทศใหม่ที่เป็นกลางมากยิ่งขึ้น ทั้งจากบรรดาคณาภิบาลและสื่อมวลชน กลุ่มผลประโยชน์ หรือกลุ่มอิทธิพลและพรรคการเมืองต่าง ๆ แม้ว่าจะมีบางกลุ่มที่ไม่เห็นด้วยกับการผูกพันกับสหรัฐ อเมริกาและขยายการติดต่อกับสาธารณรัฐประชาชนจีนอยู่บ้างก็ตาม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง กลุ่มข้าราชการกระทรวงกลาโหม กระทรวงมหาดไทยและสภาความมั่นคงแห่งชาติเพราะเกรง ภัยจากลัทธิคอมมิวนิสต์ แท้กลุ่มอื่น ๆ ต่างก็ให้ความสนับสนุนทั้งในหมู่นักหนังสือพิมพ์ นักการเมือง นักวิชาการ พ่อค้านักธุรกิจ นิสิตนักศึกษาและประชาชน ทำให้ไม่เป็นอุปสรรคที่รัฐบาลจะดำเนิน นโยบายดังกล่าว นอกจากนั้นยังเป็นประโยชน์ต่อไทยในทางเศรษฐกิจ โดยเฉพาะไทยสามารถ ชื่อน้ำมันที่กำลังขาดแคลนจากสาธารณรัฐประชาชนจีนในราคามิตรภาพได้เพิ่มขึ้น รวมทั้งทำให้ ไทยมีตลาดการค้าใหม่ที่สามารถซื้อสินค้าได้ในราคาถูกกว่าที่ต้องซื้อผ่านประเทศที่สาม และ สามารถใช้เป็นเครื่องมือต่อรองการค้ากับญี่ปุ่นได้อีกด้วย นอกจากนั้นฝ่ายสาธารณรัฐ ประชาชนจีนยังรับรองที่จะไม่ขายสินค้าที่กระทบกระเทือนต่ออุตสาหกรรมภายในของไทยด้วยโดย ังอยู่บนพื้นฐานของหลักเสมอภาค และมีได้ห้ามไทยที่จะค้ากับจีนได้วันแต่ประการใด

ปัญหาสำคัญที่ไทย เกรงมากคือปัญหาค่าน้ำมันคงและเสถียรภาพของประเทศภาย หลังที่ไทยเปิดสัมพันธ์ทางการทูตกับสาธารณรัฐประชาชนจีน ซึ่งในเรื่องนี้ฝ่ายสาธารณรัฐประชาชน จีนมิได้เรียกร้องจากฝ่ายไทยมากนักจึงไม่เป็นอุปสรรคแต่อย่างใด เช่น มิได้เรียกร้องให้ไทย ต้องยกเลิกพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำอันเป็นคอมมิวนิสต์ พ.ศ. 2495 มิได้เรียกร้องให้ ไทยต้องถอนฐานทัพอเมริกันออกจากประเทศไทย เป็นต้น เพราะถือว่าเป็นเรื่องภายในของไทย และสิ่งที่ฝ่ายสาธารณรัฐประชาชนจีนเรียกร้องให้แก่ไข่มิได้มีผลผูกพันมากนักเช่นเรื่องปัญหา

กองพลที่ 93 หรือมีเดะนั้นก็เป็นเรื่องในประเทศอื่น ๆ ที่จะเปิดสัมพันธ์กับสาธารณรัฐประชาชนจีน ก็ปฏิบัติกันอยู่แล้ว คือต้องตัดความสัมพันธ์กับจีนไต้หวัน เพราะสาธารณรัฐประชาชนจีนถือว่าเป็น ส่วนหนึ่งของตน ส่วนปัญหาเรื่องคนจีนสองสัญชาติสาธารณรัฐประชาชนจีนก็มีนโยบายสนับสนุนให้ ชาวจีนในไทยเลือกสัญชาติเพียงสัญชาติเดียว และยังสนับสนุนให้คนจีนต่างค้ำวในไทยแปลงสัญชาติ เป็นไทยอีกด้วย

อย่างไรก็ตามปัจจัยที่สำคัญที่สุดที่เป็นตัวเร่งให้ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ตัดสินใจเดินทางไปสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตกับสาธารณรัฐประชาชนจีน หลังจากเป็นรัฐบาลได้เพียง 3 เดือน น่าจะได้แก่ความแตกแยกในกลุ่มรัฐบาลสหพรรคของ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช เอง มากกว่า ซึ่งเกิดจากนักการเมืองบางคนในกลุ่มสหพรรคที่ต้องการตำแหน่งทางการเมืองในรัฐบาล จึงได้ประกาศแยกตัวออกจากสหพรรคเพื่อเป็นข้อต่อรองกับรัฐบาล และปัญหาความขัดแย้งกัน ระหว่างรัฐมนตรีในคณะรัฐบาล ซึ่งมาจากพรรคการเมืองต่างกันจึงมีอุดมการณ์และผลประโยชน์ ต่างกัน รวมทั้งได้เกิดปัญหาการเดินขบวนเรียกร้องขับไล่ฐานทัพอเมริกาออกจากไทย กับอีกกลุ่มหนึ่งซึ่งต่อต้านการเดินขบวน ปัญหาดังกล่าวทำให้เสถียรภาพของรัฐบาลไม่มั่นคงจนเป็นเหตุให้ พรรคประชาธิปไตยซึ่งเป็นพรรคฝ่ายค้านที่สำคัญเตรียมเปิดอภิปรายไม่ไว้วางใจรัฐบาล ทำให้ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ตัดสินใจนำเอาประเด็นการเดินทางไปสถาปนาความสัมพันธ์กับสาธารณ รัฐประชาชนจีนขึ้นมาใช้เพื่อเสริมสร้างเสถียรภาพและความชอบธรรมให้กับตนเอง ขณะเดียวกัน เพื่อเป็นการหลีกเลี่ยงจากปัญหภายในเพราะหากอยู่ต่อไปอาจถูกลงมติไม่ไว้วางใจได้ ซึ่งนับว่า การดำเนินนโยบายดังกล่าวของ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ได้ก่อให้เกิดผลคือเสถียรภาพและ ความมั่นคงของรัฐบาลและประเทศในขณะนั้น

สรุปแล้วจะเห็นได้ว่าสภาพความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับสาธารณรัฐประชาชนจีนตั้งแต่ ในอดีตเป็นต้นมา ปัจจัยที่มีอิทธิพลอย่างสำคัญในการกำหนดลักษณะความสัมพันธ์ต่อกันของประเทศ ทั้งสองน่าจะได้แก่ปัจจัยภายนอก คืออิทธิพลของประเทศมหาอำนาจที่มีส่วนสัมพันธ์กับสาธารณรัฐ ประชาชนจีน เนื่องจากสาธารณรัฐประชาชนจีนมีนโยบายสำคัญที่ถือว่า บริเวณเอเชียอาคเนย์ เป็นเสมือนเขตอิทธิพลของตน ที่เป็นปราการป้องกันภัยจากมหาอำนาจภายนอกมิให้เข้าไปคุกคาม ดังนั้นเมื่อใดที่ไทยดำเนินนโยบายต่างประเทศที่ผูกพันกับศัตรูของสาธารณรัฐประชาชนจีน ก็จะ กลายเป็นศัตรูของสาธารณรัฐประชาชนจีนไปด้วย แต่เมื่อใดที่ไทยมีนโยบายต่างประเทศเป็นกลาง

ความเป็นปฏิปักษ์กับสาธารณรัฐประชาชนจีนก็จะลดน้อยลงไปบ้าง ส่วนปัจจัยภายในของไทยเป็นส่วนประกอบที่คล้อยตามเงื่อนงำจากปัจจัยภายนอกมากกว่า แต่ก็ไม่ได้มีความสำคัญไม่น้อยเช่นกัน ที่มีส่วนผลักดันให้นโยบายต่างประเทศของไทยมีความเป็นมิตรหรือศรัทธากับสาธารณรัฐประชาชนจีน

มีข้อสังเกตว่าในระยะที่ไทยมีการปกครองโดยรัฐบาลทหารมักจะมีนโยบายเป็นปฏิปักษ์กับสาธารณรัฐประชาชนจีนอย่างรุนแรง และมักเลือกใช้วิธีการทางทหารปราบปรามมากกว่าการใช้นโยบายทางการทูต หรือยอมแก้ไขปัญหาความไม่เป็นธรรมในสังคม โดยเชื่อว่าปัญหาคอมมิวนิสต์ในไทยมีมูลเหตุสำคัญจากปัจจัยภายนอก นั่นคือการสนับสนุนจากสาธารณรัฐประชาชนจีนเป็นสำคัญ ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับสาธารณรัฐประชาชนจีนตลอดระยะเวลา 25 ปี จึงเป็นปฏิปักษ์กันตลอดมา ทั้งนี้เนื่องจากรัฐบาลทหารของไทยดำเนินนโยบายต่างประเทศแบบผูกพันกับสหรัฐอเมริกาฝ่ายเดียว จนกระทั่งสหรัฐอเมริกาพ่ายแพ้สงครามเวียดนามและเปลี่ยนแปลงนโยบายต่างประเทศที่มีต่อสาธารณรัฐประชาชนจีน ประกอบกับเกิดการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองภายในไทยเมื่อวันที่ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516 ซึ่งรัฐบาลพลเรือนขึ้นมาปกครองประเทศจึงคลี่คลายไปสู่ความเข้าใจกันและสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตต่อกันในที่สุด